

س۔ لوگ گیتیاں دیاں قسماں بیان کرو۔ تے لوگ گیتیاں دے
ذریعے بخابی ادب دا اظہار کرو۔

بخجاب دینس اک قدیم دینس اس۔ جیویشل پردیس دی اپنی ثقافت تے رسم و
رواج بیوندک میں، ایسی طرح بخجاب دی دھرتی وی قدیم نوبت توں ہی اپنی رسماں
رواجاں تے رسماں نال و مال و مال اس۔ لوگ گیت بخجاب دی ثقافت دا اہم فرقہ
میں۔ اس لوگ گیت ساڈی رسماں رسماں تے بیتی، دو جے عنوان تے گانے
جانڈ میں تے نال نال اس ساڈا معاشرہ دی وی عفاسی کردا میں
لوگ گیتیاں دیاں کئی قسماں میں جیہاں وچ ڈھولا، جاپیا، لوری، بوسیاں
دویڑا تے ٹیپے بہت مشہور میں

Give a heading of introduction

لوگ گیت اوہ گیت میں جیہڑے صدیاں توں سینہ بہ سینہ لوکاں دے
دلاں وچ وسدا میں تے کسے اک مصنف دی تخلیق دی بجائے ساری
لوکاں دا تخلیقی عمل قرار دے جانڈ میں
لوگ گیت یعنی لوکاں دے گیت "بار آکھیا جاندا اس کہ ایہہ اوہناں موہنے
چلال وانگوں بیوندک میں جیہڑی مٹی دی زرخیزی پاروں دھرتی وچوں آپ
بہار پلگر پینڈ میں۔ فطرت دی گودی وچ بل کے جوان بیوندک میں۔ غیر
اپنے وں سوئے رنگاں تے دل تے دعاغ وچ لہ جان والی واسنہ نال دھرتی
توں سہیں جنشدا میں

~~لوگ گیتیاں دی اہمیت: لوگ گیت کسے قوم دا اچھا نمونہ
بیوندک میں جیہڈک وچ اوس قوم دے وڈیاں دے صدیاں دے تجربے،
مشاہدے تے فکریاں چلال دی جھلک لہندی اس۔ ایہناں گیتیاں
وچ اوس قوم دیاں رسماں تے رسماں اویس مافی دے چھوکاراں تے
سچے جذباں دا بیان بیوندا اس۔ ایس دے نال نال لوگ گیتیاں وچ~~

اوس دھرتی دا رنگ ، فضلاں ، پھاٹھاں مار دیا ، تے گیت
گاؤندیاں زبیاں دا بیان وی بہدا اے۔ ایہو وجہ اے کہ چیتیاں
قوٹھاں سمندراں تے دریاواں دے کنارے وسدیاں نیں، اوہیاں دے
لوک گیتاں وچ دریاواں ، طوفاناں ، بیڑیاں تے جھلمراں دا ذکر ملدا
اے۔ ایسی طرح قوٹھاں ریتکے علاقیاں وچ وسدیاں نیں، اوہیاں
دے لوک گیتاں وچ سمراں ، جھلمراں ، ریت مری تے ٹیلیاں تے
مخستاناں دا ذکر بہدا اے

Add references

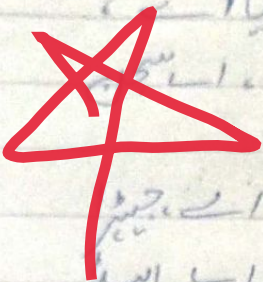
You can also add subheadings here

پنجاب دی دھرتی اے میدانی علاقہ اے
سو ایسے دے گیتاں وچ پیر پھرب میدانل ، فضلاں ، کھیتیاں
تے باغات ، لوکاں دے سجھا، آل دواکے دھیاں شتیاں تے چھلاں
تے چھلاں دیاں خوشبوآں دی مہک آندی اے۔ کئی گیتاں وچ
پنجاب دی دھرتی دے لوک قصیاں دا ذکر وی بہدا اے۔ ایہیاں
گیتاں دی زبان سادہ ہوندی اے تے ایہ دلاں دیاں ڈونگھائیاں
وچوں افسدے نیں تے دلاں دیاں ڈونگھائیاں تیک انشوک دے نیں۔
ایہیاں خوبیاں دی وجہ توں پنجابی لوک گیتاں وچ پنجابی ادب دا اظہار
وی ملدا اے۔

لوک گیتاں دیاں قسماں - پنجابی لوک گیتاں دیاں کئی قسماں
نیں۔ ایہیاں لوک گیتاں وچ ڈھولا ، ماییا ، لوری ، ٹپ ، بولیاں
تے دوہرا بیت مقبول نیں

ماہیا - ماہیا پور پنجاب دا سرکردہ پھول ، انگڑواں تے
مٹیاں لوک گیتاں اے۔ ایہ سداں پنجابیاں دے دلاں دی
ساجھی دھرتی اے۔ سنگھوں پخالوں باہر وی اے صرف گاٹی ، سنی
جانی اے

مایا کی اسے ہے۔ لفظ مایا دا مطلب بار وکھو وکھو سپا پیل
 دیاں مختلف راول میں۔ عاک خیال ایسا ہے کہ مایا ایڑی دی
 دہلوی زبان دا لفظ "ماہ" وچوں نکلیا اے جیسا مطلب دا
 "چن"۔ جدکہ مایا توں مراد "چن مہا" اے۔ لفظ مایا
 اگے الف انڈیش دا وادھا کر کے لفظ مایا بنایا گیا اے
 جیسا کہ معنی بند میں اے محبوب! اے ڈھول! اے سہیل
 اے ایسا پار!

دو جی راٹ ایسا ہے کہ مایا ٹھٹھو بخانی زبان دا لفظ اے جیسا
 ہزاروں دریاں توں ایس دھرتی اُت فرسیندا آریا اے ایسا
 مطلب اے ڈنگر چارن والا، جیسا سوال تے چھیڑو۔

مایا دی تعریفاں :-

مایا دی لک گیت دیاں وکھو وکھو سپا پیل
 ن مختلف تعریفاں کیتیاں میں۔ افضل پرویز مایا دی تعریف
 ایساں لفظاں وچ کرد میں:-
 "ہندی کی گھڑیوں کی طرح مایا میں بھی عورت اپنے محبوب سے
 خطاب کر کے اپنے درد و فراق کا اظہار اور اسکی جفا کا ذکر کرتی ہے"

ڈاکٹر سرفراز حسین کا معنی کیندے میں کہ:-
 "مایا خالص جوانی دا ویلے دیاں وارداتاں دا اظہار دانا ہے"

مایا دی بنت، فن دی پیشیا، مایا دی بنت بار احمد
 مدیم تاسی آگدا میں کہ:-

"یہ دو ٹکڑوں میں بٹا ہوتا ہے۔ پیتا ٹکڑا عموماً
 ب دھنی ہوتا ہے اور دوسرا مٹھرے کے ہاں لایا اور ہم دھنی اور ہم ٹاؤن
 الفاظ پیش کر کے مایا کی اصلی کلی سے قطعاً الگ ہو جاتا ہے"

ماہیہ وچ مذہبی رنگ : ماہیہ دا موقوفن و تاتی کھلا بیت کھلرا ایہ۔ کج
ماہیاں وچ مذہبی رنگ پایا جاندا اے۔ مثال دے طور تے کج ماہیہ وچ
کہتے سہن۔

سڑک تے لاری اے
اگے میں رسولؐ، پچھے امت ساری اے۔

آری تے آری اے
اک دم یوسف دا پچھے امت ساری اے
Try adding examples which are a little less mainstream

اک سور ماہیا ویکھو جیہدا وچ مذہبی رنگ غایاں اے

کوئی قتل نہیں ڈھول دی
چپ کر میر علی شاہ، ایتھے جائیں بولن دی۔

ماہیہ وچ سیاسی سماجی تے معاشی رنگ : لوک معاشی تے
سماجی مسئلہاں دی وجہ توں ابتدا دیس چھڈ کے پرو دیس جاندا سہن، جیہدا
رنگ کج ماہیاں وچ وی بھدا اے۔

بندھن واک ماہیا
ہکھو منظور تیراں، پرو دیس نہ جا ماہیا۔

کوئی اولڈ قطار سانی
روزی ربا دیسی، کیوں وطن دسار سانی

ایسی طرح کج ماہیہ سیاسی رنگ لئی۔ جیہدا میں جیہدا وچ لوکاں
دا سیاسی شعور کھل کے سدافہ آؤندا اے

۷ پانی سکُ ییائیلان دا
معاملہ کیوں ہر سیں، موبہ ویکہاں گ جیلان دا

سایے وج روحانی رنگ : حایبان وج محبوب دت حسن و جمال
ت سرپ کئی تعریف دت نال نال دل دت جلاکت دا اظہار وی خوب
نزل انداز نال کیتا جاندا ا

۸ چٹارنگ وک دوانی دا
اک بیزارنگ سٹکی، دو جا حسن جوانی دا

۹ سون دا کل حاییا
لوکان دی روون اکیلاں، ساڈا روند دل حاییا

بجھ، فراق ت وچھوڑ دا اظہار : بھر و فراق دی کیفیتاں نال
سمون بیونے کج حایے تلو

۱۰ دو پتر انالان دے
ساڈا دکھ سن کے چناں، روند پشہر پہاڑاں د

۱۱ کیونتر ڈب ڈبے
دیسوی نت اے، پردیسی کد کد

زیدی ریتل ہی عکاسی : پنجاب دت لوچے لوک زراعت، نال واپس
میں ت حایے وج وی اپناں فصلان، پھلان ت موسمیاں دا ذکر پیا
جاندا ا

کُنْفاں کب چھوڑو
ہونوں جانوں نہ بولو، اکیس برسے تان تک چھوڑو

کوئی بوٹا اور وہاں دا
پیری میری اک جندڑی، وج فرق وجوداں دا۔

حکدی گل : ماییا لوک گیت دی ایو جیہ صنف اس جیہد وج
جذبات ک اعتبار دی جہرور طاقت موجود اے۔ ایہد وج انسانی
ورنار، پنجاب دی دھرتی دی میک، آل دوالے دا ماحول تے رنگ
برنگا تجربیاں دا ذکر بیتا توں صورتی تان موجود اے۔

2 ڈھولا۔

ڈھولا قدیم پنجابی لوک گیت دی اک قسم اے، جیہڑی صدیاں توں
پنجاب ک وادی سینہ بہ سینہ اک دوجے توں منتقل کر کے آ رہی
ہی۔ ایو وج اس ک زیادہ تر ڈھولے لوکاں توں زبانی وی یاد میں جنھال
توں کردی وی لکھن دی لوڑ محسوس نہیں ہوتی۔

ڈھولا کیسے اے؟

لفظ ڈھولا "ڈھول" توں نکلیا اے
جیہڑے توں ہراد اے "حبیب"۔ لفظ ڈھول اگے لفظ
نہایت دا واحد کر کے "ڈھولا" بنایا گیا اے جیہد توں
ہراد اے اس حبیب اے سچن، اے پیار، اے مہتر

ڈھولے دا ماحول:

ڈھولے ک ماحول بارک وکھو وکھو سہیلیاں

دیاں مختلف زاواں میں

پہلے دھڑ داجیال : پہلے دھڑ داجیال اسے کہ لوگ صرف
ڈھولا دا تعلق سمی (شمس رانی) تے ڈھول بار شاہ دی
رومانی، عوامی داستان نال بندا اسے

Good description

دو جے دھڑ داجیال : دو جے دھڑ داجیال اسے کہ ڈھول
دارنظ ڈھول تے مارو دی رومانی داستان وچوں نقلیا اسے

تیسے دھڑ داجیال : تیسے دھڑ داجیال دے مطابق
ڈھول پنجاب دا اک قدیم لوک ساز اسے جیہدے توں
ڈھولا گیت بنیا اسے

ڈھولے دی قدامت :

ڈھولے دی قدامت بار دی
یوں یقین نال کوئی گل نہیں آکھی جا سکدی سکدی۔ صرف
د اہرت تے ڈھول لفظ استعمال کرن دے حوالے نال اج توں
سو سال پراں شاعر میاں میرداد میروانہ دا نال پیا جاسکدا

ڈھولے دیاں قسمیں : ڈھولیاں دا موصوعائی کولار بہت
زیادہ اسے۔ پروفیسر شاہ تے ڈھولے اکٹھے کرن لئی ویلڈ
ورک تے سرچ ورک کیتا اسے جیہدے مطابق ڈھولے

دیاں مندرجہ ذیل قسمیں ہن

1 رومانی ڈھولے

2 کال دے ڈھولے

3 معرفت دے ڈھولے

4 داستانی ڈھولے

- 5 حسینی ڈھول
6 کال ت نارنگ د ڈھول
7 یوسف دے ڈھول

ایساں عشاقوں پت لگا اے کہ ڈھوپیاں وچ، بیاہری دے
واقعات، روحانی فوٹوگراف، تصوف، عشق، آفتاب
دا ذکر ملدا اے

~~ڈھولے وچ اسلامی رنگ د ڈھول~~
رنگ ت اسلامی قصیاں دا ذکر لہا اے۔ مثال دے طور تے
ایہ ڈھولا ویکھو چیرا سی حرفی دا روپ وٹا لیندا اے

الف اللہ لڑا کران یاد ہمیشہ سینوں آسے میں لولا پاکے
ادہ کون مٹاؤندا جیرے نکلے میں روز میثاق دے
نبی محمد پیار کیتا جس جبار چائے میں مخلوقات دے

اک پور ڈھولا ویکھو
میں ایتھے ت ماہی تعلق دے
ساڈی اللہ فدا دانی گل دے

رومانوی ڈھولے . ڈھوپیاں وچ رومانی رنگ وی غایاں
نظر آندا اے ت عشق، محبت، سخییاں دا ذکر لہا اے

ایس ایتھے تے ڈھولا لیندے
ساڈے سر سیریں ت بل پٹے دیندے
ایس پٹے میندے - جیو میں ڈھولا

ریشل دا فنظر : ڈھول وچ ریشل دیاں ون سوئیاں تے
رنگ بھرگیاں تصویراں وکھائی دیندیاں تیں
Try adding new examples

ویدے ڈیگر دے ناریں پین پوشتاں
پانی وچوں نکلیاں کوہیاں وانگ تھاراں

حکدی گل : ڈھول عوامی جہاتاں تے احساساتوں دی توجہ
کرد تیں۔ ایہ ڈھول اچ وی لوکاں دے دلاں وچ زندہ تیں تے پٹ
دیاں رسموں تے روایتاں دا وقت تیں۔ ایہ پنجابی ادب دا رنگ
تے رنگ آلا خزان تیں جیہدے ات پنجاب توں ڈاڈھا ماناے

3
ٹپا

ٹپا اک معروف پنجابی لوک گیت اے جیہدے عام طور تے فوٹی دیاں
محفلوں تے اکٹھاں وچ گایا جاندا اے۔ کڑیاں ویاہ شادی
دے موقع تے مقابلے دے انداز وچ ڈھولکی دی ورد نال پٹے
گاندیاں تیں

ٹپ کیا اے؟ ٹپ پنجابی زبان دے لفظ "پین" توں بنیا
اے۔ اچھلنا، کڑنا، گیند دا مھوش تے سٹ کھانک اچھلنا، پکلی
چھال تے نکلیاں لانگھاں توں ٹپ کیا جاندا اے۔ ایس توں
علاوہ "اڈی ٹپ" اک پنجابی کھیڈ وی اے جیہدے وچ
پیراں وچوں ٹپ ٹپ دی انداز آندی اے

ٹپ تے ماہیے دا فرق : عام طور تے ماہیے تے ٹپ توں
اک ہی صنف سمجھیا جاندا اے پر دوواں وچ فرق موجود اے

دو وال وج مضموناں ت فزاج ط فرق ہوندا اے۔ پٹ ا کھی واری
اگ نظم داروب وی وٹا لیندا اے۔ مایہ وج پر طرح دے
موضوع لہذا میں پر پٹے صرف خاص خاص موقعیاں ت گائے
جانڈے میں ت پٹے لئی خاص موضوعات بندے ہونڈے میں

"ڈاکٹر عہمت اللہ زاہد" دے مطابق وی دتال ہنفاں دے فزاج
وج فرق اے او پٹے دی تعریف کرد آکھتے میں:

"پٹے دا فزاج شوخ اے۔ ایڈے وج وی موضوعات دی رفتار لئی
موجود اے پر بیان دی جیٹری شوخی پائی جانڈی اے اوہ مایہ
ڈھولے یا بونی وج نہیں ہونڈی۔ پٹے خاص موقعیاں ت
گائے جانڈے میں۔ جدوں کہ دو جیاں ہنفاں لئی کسی خاص موقع
دا ہونا ضروری نہیں۔ ایہ بڈھیاں عورتاں توں گھٹ ت جوان
کڑیاں دے مونیوں زیادہ چھدے میں"

پٹے دی بنتر: پٹے ظاہری صورت وج مایہ یا بونی ورگے
ہونڈے میں پر ایساں وج وڈھلا فرق ایساں توں گائوں دے
طریتے میں

Good

Add more references from books

"پٹے وچ برتے قافیہ دی پابندی لازمی اے پر ایہ کدی کدی
ایس پابندی توں آکھ وی ہو جاندا اے، پر مینر ایسوں فنی خامی
تقصور کیتا جاندا اے۔ ایس لئی ایہ وزن برقرار رکھنا پیندا
اے۔ عام طور ت اے کسی مہمل جملے توں شروع ہوندا اے
تے کدی کدی بغیر مہمل جملے توں وی شروع ہو جاندا اے"

ٹپے دے مضمون تے مثالوں : ٹپے لہن سارے جگ وچ
زنگ دی سب توں نکی صنف سمجھیا جانا اے۔ خاص خاص دفاع
لئی گھڑن جان واک اپنا گیتاں وچ وی کئی طرح دے مضمون
لہورے میں
مثال دے طور تے کچھ پٹے دکھو۔

دندا بھج گیا آری دا
منھاں منھاں سک سرو مدھ بھج گیا یاری دا

چٹارنگ وک روانی دا
اک بیزارنگ مشکی دو جاسن جوانی دا

ایتھے پیار دی بچھو کوئی ناں
میترب ناں نیش بوسناں پتر منہ تے بچھو کوئی ناں

اوپر دتی گئی مثالوں وچ پیر ٹپے دا مضمون دکھرا اے

حکدی گل : ٹپے سارے پنجاب وچ نیایت، مشوریت اب کڑیاں
دے مہینوں نکلے اپناں پٹیاں وچ منوعاتی گھلار دے ناں ناں پاسے
مفل دی رفق وی لہدی اے۔ ایہ گیت فوشی وک خاص موقع دیاں
تے فوشی لہن دوہلا کر دیندے میں تے مفل دی رفق کو چارچوں ل

You are doing good

Have a look at the 2023 paper on
well so you might know how
trends can shift

You have potential

Try adding references that
everyone is not writing

Good luck!